

Ioan Marchiș

NODUL SACRU

ediția a II-a, revizuită

Cuvânt înainte de
Constantin Prut
Ion Mureșan
Virgil Ștefan Nițulescu

Cluj-Napoca, 2018

CUPRINS

Nodul Sacru, la o nouă ediție de Constantin Prut	7
Cartea unei viziuni de Ion Mureșan	9
Tainele Nodului Sacru de Virgil Ștefan Nițulescu.....	11
O cercetare a nodului (Prefață la ediția I de Constantin Prut)	13
Cuvânt înainte	17
Noțiuni generale despre nod	19
Nodul Sacru. Prezentare generală	26
 Capitolul I	
NODUL SACRU	29
Principiul Nodului Sacru	31
Fusul cu Țurgălăi (Zurgălăi sau Zdrangăne)	37
Bastonul cu Nod și Pasăre	40
Variante dezvoltate ale Nodului Sacru	58
 Capitolul II	
NODUL DRACULUI.....	61
Caracteristici formale	63
 Capitolul III	
NODUL NON-SPATIAL.....	65
Nodul – Centru Sacru	67
Nodul – Centru al Lumii	69

Câteva arhetipuri legate de simbolul Centrului și comparația lor cu Nodul Sacru și „golul” din centrul lui	72
Nodul: Definiții. Speculații. Metafore.....	88
Nodul ca structură plastică arhaică. Definiție.....	90
Nodul și Arhetipul plastic.....	92

Capitolul IV	
NODUL LABIRINT	95
Centrul Nodului Sacru.....	97
Modele de Labirint	109
Labirintul și Hrana	110
Labirintul și Hora	112
Nodul și crucea cu trei dimensiuni	120
Capitolul V	
NODUL ȘI ARTA MODERNĂ	127
Nodul Sacru și „Sărutul” lui Brâncuși.....	129
Nodul în opera lui Mihai Olos.....	133
Nodul în opera lui Dumitru Șerban	134
„Spicul” de Ioan Marchiș	135
Capitolul VI	
NODUL ȘI CUPA GRAALULUI	137
Simbolul Cupei Graalului.....	139
Nodul Sacru și cupele închise	146
Cuvânt de încheiere	151
Planșe	153
Bibliografie selectivă	183
Summary	191
Résumé	193

CONTENTS

The Sacred Knot, a new edition by Constantin Prut.....	7
A Vision – The Book, by Ion Mureșan	9
The Secrets of the Sacred Knot, by Virgil Ștefan Nițulescu	11
Research into the Sacred Knot	
(Preface to the first edition, by Constantin Prut).....	13
Foreword	17
General concepts about the knot	19
Sacred Knot. General presentation	26
Chapter I	
SACRED KNOT	29
The principle of the sacred knot	31
The spindle with bells	37
The staff with knot and bird	40
Developed variations of the Sacred Knot.....	58
Chapter II	
THE DEVIL'S KNOT	61
Formals characteristics	63
Chapter III	
NON SPATIAL KNOT	65
The Knot – Sacred center	67
The Knot – Center of the world.....	69

Some archetypes connected with the symbol of the sacred center.....	72
The Knot: Definitions. Hypotheses. Metaphors.	88
The Knot as an artistic archaic structure.....	90
The Knot and the plastic archetype	92
Chapter IV	
THE LABYRINTH KNOT	95
Center of the Sacred Knot	97
Models of labyrinth	109
The Labyrinth and food.....	110
The Labyrinth and round dance.....	112
The Knot and the three dimensional cross.....	120
Chapter V	
THE KNOT AND MODERN ART	127
The Knot and "The Kiss" by Brâncuși	129
The Knot in Mihai Olos' work	133
The Knot in Dumitru Serban's work	134
"The ear of corn" by Ioan Marchiș.....	135
Chapter VI	
THE KNOT AND THE HOLY GRAIL.....	137
The symbol of The Holy Grail	139
The Knot and the closed cups.....	146
Concluding remarks	151
Plates	153
Selective bibliography	183
Summary.....	191
Résumé.....	193

SOMMAIRE

<i>Le Nœud Sacré, à une nouvelle édition de Constantin Prut.....</i>	7
<i>Le livre d'une vision de Ion Mureşan.....</i>	9
<i>Les mystères du Nœud Sacré de Virgil řtefan Niţulescu.....</i>	11
Une recherche sur le nœud (Préface à la première édition de Constantin Prut)	13
Introduction.....	17
Notions générales sur le nœud.....	19
Le Nœud Sacré. Présentation générale.....	26
Chapitre I	
LE NŒUD SACRÉ	29
Le Principe du Nœud Sacré.....	31
Le Fuseau avec des «Turgălăi»	37
Le Bâton avec un nœud et un oiseau	40
Variantes développées du Nœud Sacré	58
Chapitre II	
LE NŒUD DU DIABLE.....	61
Caractéristiques formelles	63
Chapitre III	
LE NŒUD NON SPATIAL.....	65
Le Nœud – Centre Sacré	67
Le Nœud – Centre du Monde	69

Quelques archéotypes liés au symbole du Centre et la comparaison avec le Nœud Sacré	72
Le Nœud: Définitions. Spéculations. Métaphores	88
Le Nœud comme structure plastique archaïque.....	90
Le Nœud et l'Archétype Plastique.....	92
Chapitre IV	
LE NŒUD LABYRINTHE.....	95
Le centre du Nœud Sacré	97
Modèles de labyrinthes.....	109
Le labyrinthe et la nourriture.....	110
Le labyrinthe et la ronde.....	112
Le Nœud et la croix à trois dimensions	120
Chapitre V	
LE NŒUD ET L'ART MODERNE	127
Le Nœud et le «Baiser» de Brancusi	129
Le Nœud dans l'œuvre de Mihai Olos	133
Le Nœud dans l'œuvre de Dumitru Șerban.....	134
«L'épis» de Ioan Marchiș.....	135
Chapitre VI	
LE NOUED ET LA COUPE DU GRAAL.....	137
Le symbole de la Coupe du Graal	139
Le Nœud Sacré et les coupes fermées	146
Fin.....	151
Planches	153
Bibliographie sélective	183
Summary.....	191
Résumé.....	193

Această carte a apărut prin bunăvoieță,
 domnului **Cătălin Chereches**,
 primarul municipiului Baia Mare,
 și a Fundației „Dorel Chereches”

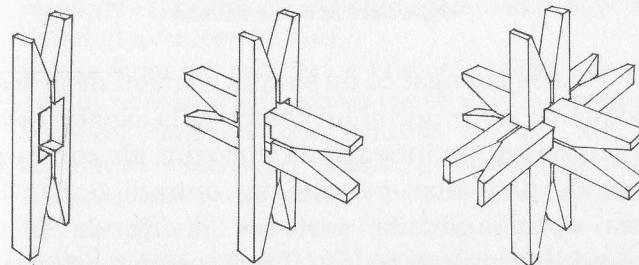
Au mai participat la corectură, consiliere, sprijin material și moral:
 Adrian Bogdan-Varu, Virginia Paraschiv, Vasile Tivadar, Nicolae Iuga, Monica Marchiș, Gheorghe Cadar, Fulvio Cappucci, Flavius Lucăcel, Tony Nyerják, Mihai Covaci, Mihai Cozma, Marius și Zoe Vida Porumb, Maria Mariș Dărăban, Andrei și Florentin Năsui și toți membrii familiei mele.

Principiul Nodului Sacru

Este varianta sonoră a Nodului, formată din trei perechi de elemente perpendiculare, alcătuind o structură unitară sub formă de nod, o stea cu 12 raze ce pornesc radial din centrul „gol”, formând mai multe figuri în forma literei „V”.

Aceste semne în „V” le găsim și la culturile paleolitice din întreaga lume, fiind primele intenții de simbolizare și formare de semne.

În principal, la modulul în cauză, avem clar evidențiat un „V” pe partea superioară, unul opus „Λ” pe partea inferioară și alte două perechi de semne în „V” pe cele două orizontale în cruce. Prin această trimitere spre centru, asistăm la o tulburătoare apropiere din 6 direcții înspre golul interior, centru al modulului.

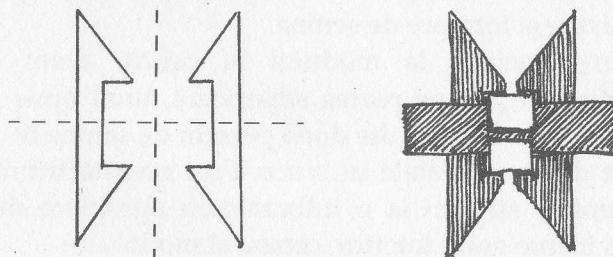

Etapele de montare ale nodului

Două „V”-uri creează o direcție perpendiculară, în timp ce alte patru formează două axe orizontale, constituindu-se o axă verticală și o cruce pe orizontală (compoziția ne duce la simbolul arborelui vieții, „Axis mundi”, dar și la crucea cu trei dimensiuni).

Nu putem să nu observăm tendința acestei forme de a atrage atenția asupra centrului, fapt care ne trimit la toată familia de forme romboidale, simbolizând fecunditatea, întâlnite în folclorul european în culturile preistorice și istorice.

Aceste argumente duc la sugestia că acest modul are și semnificația Zeiței-Mamă, simbol al creației lumii și al fecundității.

Oglindarea în sine a nodului

Este de adăugat că un simplu element de la această structură își are propriul lui contrariu la capătul celălalt. Avem o înlanțuire întreagă de dialoguri ale contrariilor. În esență, dacă unei perechi de contrarii îi este luată partea opusă, cealaltă parte se divide de la sine, formându-și propriul contrar. Dacă rupem o lumânare în două, înstrăinând un capăt de altul, fiecare parte își generează spontan alt capăt (contrariul) – unitatea și echilibrul contrariilor fiind restabile. Cu atât mai

evident este acest lucru în lumea arhetipurilor care sunt matrice autoregenerabile, depozitare de idei. Nicio idee nu poate fi corectă și adevărată dacă nu conține în ea și opusul ei.

Avem nenumărate exemple de androginitate în descrierea Zeiței-Mamă:

„Natura duală a zeității feminine neo-eneolitice ne este dezvăluită și de un detaliu tehnic de modelare. Un număr de statuete feminine sunt modelate din două bucăți dispuse longitudinal și lipite prin presiune. Nu este lipsit de semnificație nici faptul că cele două jumătăți sunt inegale, egalizarea și simetria fiind realizate doar după acoperirea părților constituente cu un strat exterior de lut. Canonul alcăturii imaginii zeității din două părți este respectat și în cazul unor materiale mai puțin potrivite acestei tehnici ca piatra, osul, metalul sau chiar scoicile. Obstinația artizanilor neolitici de a folosi această tehnică incomodă ne determină să presupunem existența unei dogme importante, care nu poate fi decât *coincidentia oppositorum*. Modelarea din două jumătăți a statuinelor feminine a fost observată de James Mellaart la Qnal Hiiyuk și Hacilar și este atestată de-a lungul întregii perioade neo-eneolitice în Balcani, ca și pe teritoriul României. Larga răspândire și persistența în timp ne semnalează importanța deosebită a conceptului dual.

O altă formă de reflectare a primordialității și dualității zeității principale este reprezentarea ei ca androgină. În neolicul timpuriu din România nu au fost încă identificate reprezentări explicite (naturaliste) androgine, dar acest lucru nu înseamnă și inexistența conceptului. Un bun exemplu ni-l oferă una dintre figurinele ce compun grupul statuar, cunoscut sub numele de «îndrăgostiții», de la Gumelnita. Una dintre statuete are reprezentări sănii, la fel ca statueta feminină, dar și sexul masculin modelat cu detalii naturaliste. Imaginea androgină de la Gumelnita nu este singulară, în cultura Cucuteni fiind descoperite mai

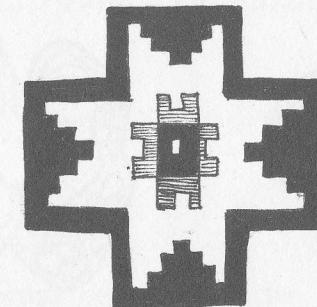
multe astfel de reprezentări, dintre care cităm doar pe cele de la Mărgineni-Cetățuia, Scânteia și Mihoveni. Imagini androgine, realiste sau simbolice, se găsesc și în alte culturi neo-eneolitice din Balcani sau de pe teritoriul României. Reprezentările androgine pot fi ipostaze ale «Marii Mame» sau personaje distințe, în ambele cazuri desemnând divinitatea primordială capabilă de autoreproducere. Prima ipoteză ni se pare mai aproape de adevăr, deoarece – aşa cum afirmă Mircea Eliade – *androginia este formula arhaică și universală pentru a exprima totalitatea, coincidența contrariilor.*⁸

Prin dubla oglindire a celor două capete ale fiecărui element din Nodul de lemn maramureșean, prin împerecherea celor șase elemente, două câte două, ne apropiem ca funcție simbolică de sfera androginității, adică a coincidenței contrariilor în sensul citatului de mai sus.

Putem concluziona că, în acest modul se desfășoară un eveniment sacru. În primul rând, există semnul clar al Cerului care trimite un „mesaj” înspre Pământ. Apoi un „mesaj” clar spre înalt venit de jos de la om. Pe urmă, celelalte patru trimiteri de pe registrul orizontal, simbolizând, prin crucea orizontală formată, un timp și un spațiu anume, un moment important, un legământ între om și transcendent. Înnodarea direcțiilor inimii, minții, a lui Dumnezeu și a omului creează un centru de forțe magice, un fel de placentă a lumii, un soi de legământ pe care îl face Dumnezeu cu omul, o promisiune de unire și mântuire, a trecerii profanului în

⁸ Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, Coordonatori: Acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, Alexandru Vulpe, Editura Enciclopedică, București, 2001, pp. 179-180.

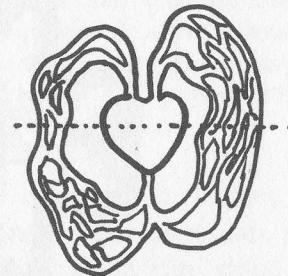
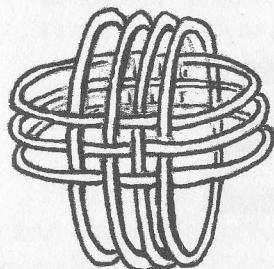
sacru și descendere a sacrului în profan. Această poartă de întâlnire este ușor de dedus din perfecțiunea acestor direcții ale modulului (din moment ce cele două V-uri se intersectează la vârf – unul trecând în celălalt).

Nodul pe o cercă din Mara, Maramureș
(este sesizabil și golul sonor al nodului)

Golul sonor interior și unirea capetelor după ce ele au format nodul este cea mai importantă caracteristică a Nodului Sacru, ceea ce îl deosebește de celelalte tipuri de noduri care, ori nu au golul interior, ori au capetele libere după ce au format nodul, dând astfel posibilitatea desfacerii lui. Vom vedea pe parcursul acestei lucrări modul cum funcționează simbolic acest gol interior, dar și complexitatea celor trei perechi de legături ireversibile ale Nodului Sacru. Si inima este un Nod Sacru, deoarece săngele parurge căi labirintice (formează nodul) după care se întoarce la sine în golul interior. Firele inimii fac o țesătură labirintică întoarsă în sine, ca și cum un arbore și-ar întoarce crengile în rădăcini și s-ar uni cu ele. Orice plasă, rețea de fire și direcții, construite pe o sferă sau un ou, care se unesc la capete, transformă sfera sau oul într-un Nod Sacru. De altfel, la Nodul Sacru nu putem

vorbi de două capete ale sforii din moment ce, odată unite, capetele nu se mai pot sesiza, dispar, se transformă în cercuri, ovaluri, meandre mai mult sau mai puțin geometrice, mai mult sau mai puțin simetrice.

Nodul Sacru (capetele sforii sunt unite) și nodul inimii

Frecvența obsedantă cu care apare acest simbol în toate culturile, atât pe elemente de lemn, textile, ceramică sau alte suporturi, ne face să ne convingem de marea însemnatate pe care „omul geometric” a dat-o acestui „arhetip plastic”. (*Planșele XVI, XVII, XVIII, XIX*)

Acest modul are toate caracteristicile unui simbol sacru. El a traversat preistoria și istoria cu o forță și o vehemență de neînlăturat, rămânând și azi, la unele culturi, elementul principal de pe covoare, decorarea caselor, a porților, a uneltelelor de lemn sau ceramică.

Nodul Sacru generează o familie de simboluri convergente ca semnificație, reunind toate tradițiile și reprezentând în ultimă instanță **Principiul**.

Fusul cu Țurgălăi (Zurgălăi sau Zdrangăne)

„Adă-mi fus cu țurgălăi
Dacă-ți trebuie ochii mei”⁹

Este forma cea mai veche cunoscută și este răspândită pe toată aria Maramureșului, cu zone de concentrare pe văile Izei, Marei, Cosăului, Vișeului și Lăpușului, unde și azi se mai confecționează, chiar dacă e tot mai rar uzitat ca instrument de tors. Este folosit, în mod special, la sezători de către fetele de mărătit. Flăcăii furau fusele de la fata care le era dragă și ieșeau cu ele în tindă sau rămâneau în casă, însă acestea trebuiau răscumpărate prin sărutări și îmbrățișări.

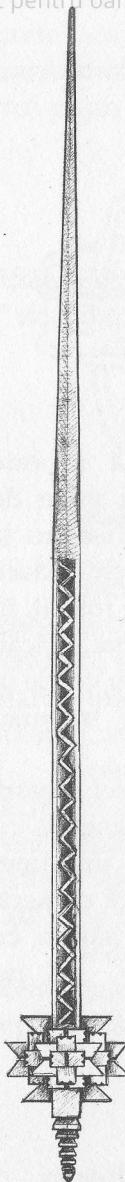
Am avut în copilărie pe văile Izei și Marei această mitică experiență. Uneori, când fata torcea singură cu fusul cu țurgălăi, acesta făcând prin rotație un sunet continuu, era auzit de mama fetei din celaltă cameră, iar când sunetul înceta, însemna că fata se săruta cu feciorul iar mama intra să-i supravegheze, „să nu se-ntâmpile vreo rușine”.

⁹ Informator: Ilișca Munteanu, Valea Lazului, Bârsana, 70 de ani.

Această variantă a fusului prezintă aceeași formă de bază ca și celelalte variante și același mod plastic de înmulțire, creștere și compozitie. De asemenea, nodul fusului conține pietricele în centrul lui, însă o pereche de elemente, după ce construiesc nodul, se unifică pe verticală și la baza fusului, alcătuind corpul principal al fusului unde se aşază firul răsucit, oprit în partea de jos de roată (aici nodul sonor). Forma axului este decorată prin încrustare, luând de cele mai multe ori forma stâlpului cu romburi (*Coloana Infinitului* a lui C. Brâncuși, care s-a născut tot din rădăcinile folclorului românesc). (Planșele II-III, XXVII)

Uneori, ca și în desenul alăturat, linia frântă de pe ax ia forma șarpelui care aici, având în vedere și simbolul falic al fusului, reprezintă fluxul de sămânță luminoasă (focul, dorul), care se ridică din golul nodului de-a lungul axului spre a împlini devenirea. În simbolurile preistorice, aluziile sexuale sunt întotdeauna exhibate, însă ele au o prezentare ritualică, sacră și nu carnală. Fata care folosește fusul este pură în dorința ei, e curată și urmează un ritual consacrat.

Axa verticală a fusului are o puternică funcție simbolică (Axis Mundi, Axa Cerului, Osia Lumii), dar și de simbol falic, datorită nu numai formei alungite, ci și evidentei trimiteri a nodului spre îmbrățișare, dragoste, unire, fecunditate.

Fusul cu țurgălăi este o chemare muzicală la dragoste, la unire, la viață.

Poate este interesantă aici și o remarcă lingvistică: fusul, ca element vertical, axial, este și simbol falic, iar în limba română, cuvintele *falus*, *paloș*, *fus* sunt apropiate lingvistic și simbolic, fiind elemente ascendente, masculine (*phalus*, *phalos*, *phus*).

Fusul în sine prezintă foarte multe funcții simbolice, având în vedere nu numai nodul sau roata inferioară, ci și axul fusului. Rotirea cosmică sau a crugului ceresc, dar și simboluri ce țin de războiul de țesut: pânza, sfâra, firul, acul, labirintul, simbolurile solare (simboluri ale centrului, ale zodiacului, simboluri calendaristice, dar și cele datorate geometriei sale sacre, a proporțiilor și calităților sale universale). Fusul, ca simbol, răsucirea lui, mai ales cea a fusului cu țurgălăi, pe muzică, este foarte aproape de simbolul horei, a dansului în cerc cu origini atât de îndepărtate, dar despre care vom vorbi mai încolo, în această lucrare.

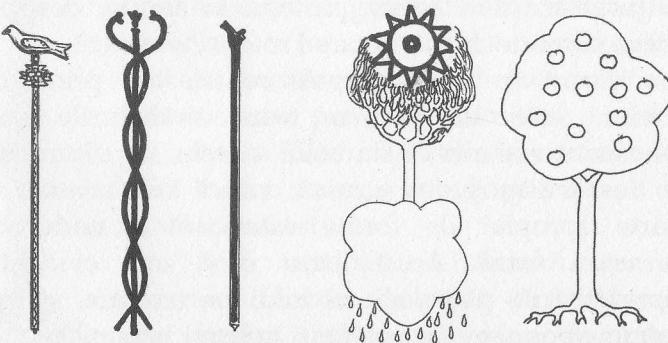
Există un moment în răsucirea cu viteză a fusului cu țurgălăi, când acesta plutește în aer, se desprinde câteva secunde de mâna care-l rotește, levitează.

Fusul cu țurgălăi, prin rotirea lui, prin forma razelor, este înrudit cu toate simbolurile solare cunoscute, mai ales că simbolul soarelui în cultura Suciu de Sus și Lăpuș, cea etruscă, aztecă sau asiatică, este foarte apropiat de forma exterioară a nodului ce formează fusul. Acest lucru e și mai evident în reprezentările plane ale nodului pe covoare, ștergare, costume populare, încrustături în lemn, ceramică.

Bastonul cu Nod și Pasăre

Bastonul cu nod are dispunerea spațială inversă a fusului, axa centrală fiind îndreptată în jos, în poziție de baston sau sceptru solar. Este destul de rar întâlnit. Probabil, în epociile precreștine (cultul soarelui), era folosit ca sceptru sau obiect sacerdotal, ca însemn al puterii regelui, șamanului sau preotului. (*Planșele V-VI*)

Fusul cu țurgălăi este un simbol vertical, având rădăcina (nodul) în partea inferioară. El se aliniază simbolului Arborelui Cunoașterii Binelui și Răului, pe când fusul răsturnat, cu nodul spre cer (Bastonul cu nod), se asociază cu simbolul Arborelui Vieții din centrul Edenului. El are rădăcinile în cer și coroana pe pământ.

Simboluri ale verticalității: Bastonul, Caduceul, Arborele Vieții, Arborele Cunoașterii

Se știe că în Eden este aşezat nu numai Arborele Cunoașterii Binelui și Răului, din care a mâncat Adam, ci și Arborele Vieții, păzit cu strănicie:

„Și a făcut Domnul Dumnezeu să răsără din pământ tot soiul de pomi, plăcuți la vedere și cu roade bune de mâncat; iar în mijlocul raiului era pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului”. (Geneza, 2, 9)

Prin mișcarea sa de rotație, simbol al dragostei și unirii cuplurilor, fusul este dual și reprezintă simbolul devenirii, dar și ghemul spermatic al cunoașterii binelui și răului, al arborelui adamic. Răsturnat, devenit baston, el își schimbă radical sensul, trimițând spre unitate și unicitate, ca simbol al nemuririi, păzit de sabia de foc a Heruvimilor:

„Și a zis Domnul Dumnezeu: *Iată Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul. Si acum nu cumva să-și intindă mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci!...* (...) Si izgonind pe Adam, l-a aşezat în preajma grădinii celei din Eden și a pus heruvimi și sabie de flacără vâlvăitoare, să păzească drumul către pomul vieții.” (Geneza, 3, 22, 24).

În varianta maramureșeană, el prezintă în partea superioară o pasăre cu coadă de pește, sculptată într-un mod naiv, sintetic. De asemenea, în Maramureș, în bisericile de lemn, se mai găsește pasărea sculptată pe unele candelabre vechi.

Pasărea este simbol al sufletului eliberat, al sufletului care părăsește corpul, în mai toate religiile antice (Egipt, Mesopotamia, la geto-daci sau chiar în scenele pictate în peșterile de la Lascaux):